

 ROCZNIK

Muzeum

Górnośląski

Park

Etnograficzny

w Chorzowie

5 2017

Rada naukowa

Prof. dr hab. Antoni Barciak
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Dr hab. Dionizjusz Czubala, prof. ATH
Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej

Dr Krzysztof Fokt
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Dr Jerzy Gorzelik
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Prof. zw. dr hab. Ewa Kosowska
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Doc. PaedDr. Jana Raclavská, Ph.D.
Ostravská univerzita w Ostrawie

Prof. zw. dr hab. Halina Rusek
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Prof. dr hab. Jan Święch
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Zespół redakcyjny

Redaktor naczelna
Agnieszka Przybyła-Dumin
kontakt: dumin@muzeumgpe-chorzow.pl

Redaktorzy tematyczni
Krzysztof Bulla
Barbara Grabny
Barbara Klajmon
Przemysław Nocuń
Ewa Zacharyasz

Redaktor statystyczna
Monika Miczka-Pajestka

Redaktor językowa
Dagmara Tomiczek

Czasopismo recenzowane

Artykuły/Studia

9   *Krzysztof Bulla*

Źródła archiwalne do poznania wyposażenia gospodarstwa chłopskiego na Górnym Śląsku w XIX wieku

63   *Michael Morys-Twarowski*

Branni z Sibicy koło Cieszyna – dzieje chłopskiego rodu od XVIII do początku XX wieku

88   *Marcin Wądołowski*

Motyw podróży i drogi jako elementy śląskiego folkloru narracyjnego na przykładzie podań ludowych z terenu Siemianowic Śląskich

107   *Zuzanna Orzeł*

Wampiry, zmyry i upiory w służbie propagowania wiedzy o regionie? Możliwości rozwoju regionalnej edukacji muzealnej na przykładzie praktyk dydaktycznych Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu

121   *Irena Kontny*

Dekoracje malarskie w drewnianych kościołach województwa śląskiego. Przyczynek do badań

177   *Krzysztof Wieczorek*

Kościół ewangelicki z Bytomia-Bobrka. Wybrane problemy konserwatorskie w obiekcie o charakterze tymczasowym wykonanym z materiałów nietrwałych i nietypowych

Materiały/Konceptcje

196 Urszula Hagno-Cebrat, Anna Syska

Mosiężny kandelabr – czyli o złożoności pracy konserwatora słów kilka

210 Krzysztof Wieczorek

Konserwacja skrzyni dębowej z okuciami żelaznymi

221 Dagmara Stokowski

Symbolika kościoła ewangelicko-augsburskiego z Bytomia-Bohrka. Próba interpretacji

Recenzje/Opinie

231 Krzysztof Jaworski

Refleksje nad książką *Wieś zaginiona. Stan i perspektywy badań*

Articles/Studies

9 *Krzysztof Bulla*

Archival Records as a Source of Knowledge on the Equipment and Furnishings of an Upper Silesian Peasant Farm of the 19th Century

63 *Michael Morys-Twarowski*

The Branny Family from the Sibica Village near Cieszyn – the History of the Peasant Family from the 18th Century to the Beginning of the 20th century

88 *Marcin Wądołowski*

The Theme of the Journey and Route as the Elements of Silesian Narrative Folklore on the Example of Folk Tales from Siemianowice Śląskie

107 *Zuzanna Orzeł*

Vampires, Nightmares and Ghosts in the Service of Propagating Knowledge about the Region. Opportunities for the Development of Regional Museum Education on the Example of the Didactic Practices of the Upper Silesian Museum in Bytom

121 *Irena Kontny*

Paintings in Wooden Churches of the Province of Silesia. Contribution to Further Researches

177 *Krzysztof Wieczorek*

The Evangelical Church from the Bobrek District of Bytom. Selected Preservation Issues Encountered During the Works on a Temporary Facility Made of Non-durable and Untypical Materials

Materials/Concepts

196 *Urszula Hagno-Cebrat, Anna Syska*

The Brass Candelabra – a Few Words about the Complexity of the Work of the Conservator-Restorer

210 *Krzysztof Wieczorek*

Preservation of the Oak Chest with Ironwork Fittings

221 *Dagmara Stokowski*

Symbolism of the Evangelical Church of the Augsburg Confession from the Bobrek District of Bytom. An Attempt of Interpretation

Reviews/Opinions

231 *Krzysztof Jaworski*

Reflections on the book entitled *The Lost Village, the Current State and Prospects for Researches*

Branni z Sibicy koło Cieszyna – dzieje chłopskiego rodu od XVIII do początku XX wieku

Michael Morys-Twarowski

Polskie Towarzystwo Historyczne, Oddział w Cieszynie

Punktem wyjścia dla mojej rozprawy doktorskiej obronionej w 2013 roku, zatytułowanej *Elity chłopskie na Śląsku Cieszyńskim od XVIII do początku XX w. na przykładzie rodu Palarczyków*, była monografia jednego chłopskiego rodu. Wychojąc jednak poza opis szeroko rozumianych faktów genealogicznych, podjąłem próbę przedstawienia, jak funkcjonowały na Śląsku Cieszyńskim elity chłopskie, co wydaje się ważnym zagadnieniem, bo w dziejach żadnego innego dzisiejszego polskiego regionu w 2. połowie XIX i na początku XX wieku chłop nie odegrał tak znaczącej roli¹. Należy podkreślić, że na Śląsku Cieszyńskim miejscowa polska inteligencja miała chłopskie korzenie², a po reformach konstytucyjnych z lat 60. XIX wieku regularnie wybierano przedstawicieli chłopskich rodzin do Sejmu Krajowego w Opawie i Rady Państwa w Wiedniu³. Na udział chłopów w życiu społecznym

■ 1 M. Morys-Twarowski, *Elity chłopskie na Śląsku Cieszyńskim od XVIII do początku XX w. na przykładzie rodu Palarczyków*, Kraków 2013, [mpis rozprawy doktorskiej, promotorem był dr hab. Wojciech Krawczuk, a recenzentami dr hab. Krzysztof Daszyk (Uniwersytet Jagielloński) i dr hab. Janusz Spyra, prof. Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie].

2 M. Bogus, *Kotulowie i ich działania oświatowe na Śląsku Cieszyńskim w XIX i XX wieku*, Ostrava 2006, s. 49; eadem, *Nauczyciele szkół ludowych na Śląsku Cieszyńskim w XIX i na początku XX wieku. Uwarunkowania prawne i zawodowe*, Czeski Cieszyn – Częstochowa 2013, s. 177–181.

3 Biogramy posłów do Sejmu Krajowego w Opawie: H. Šústková, *Biografický slovník poslanců slezského zemského sněmu v Opavě (1861–1918)*, Ostrava 2006

i politycznym duży wpływ miała alfabetyzacja. W czasie „długiego wieku XIX” frekwencja w szkołach ludowych wzrosła z około 30% w 1806 roku do około 74% w 1847 roku. W 1910 roku na Śląsku Cieszyńskim zaledwie 4,5% osób powyżej szóstego roku życia nie potrafiło czytać i pisać. Na tę liczbę składały się głównie osoby starsze oraz przybysze z Galicji, gdzie – dla porównania – analfabetami w tym czasie było 41% mieszkańców⁴.

Efektom stała się jednak praca, która sytuuje się między monografią jednego rodu a syntetycznym przedstawieniem chłopskim elit. Z tego względu nie zdecydowałem się na publikację rozprawy. Za lepszy uznałem pomysł wprowadzenia do obiegu naukowego ustaleń szczegółowych dotyczących rodu Palarczyków i spokrewnionych z nimi rodzin, a następnie – korzystając ze znacznie szerszego wachlarza przykładów – napisać syntetyzujący artykuł.

Opisanie elit chłopskich na Śląsku Cieszyńskim ma znaczenie nie tylko z punktu widzenia regionalnej historiografii. Historia, jak polscy chłopci z tego regionu, broniąc swojej tożsamości językowej, poczuli się wspólnotą ze szlachtą, z którą tylko częściowo (Galicja) i to od relatywnie niedawna (rozbiory) zamieszkiwali to samo państwo, wyłamuje się z szablonowych ujęć polskich dziejów i zasługuje na uwagę. Jestem przekonany, że nie tylko pozwoli zdekonstruować kilka historiograficznych mitów, ale będzie również stanowiło impuls do dyskusji nad kwestią tożsamości narodowej na poziomie bardziej ogólnym.

Jednak opracowanie syntetyczne, niekoniecznie przybierające postać monografii, muszą poprzedzić studia szczegółowe, te cegiełki, z których powstanie, jak ufam, interesująca budowla. Niniejszy artykuł ma być właśnie tego typu cegiełką. Jego celem jest przedstawienie dziejów rodu Brannych z Sibicy, od najstarszych uchwytnych źródłowo przedstawicieli rodu odnotowanych w tej miejscowości do pokolenia wchodzącego w dorosłość na przełomie XIX i XX wieku.⁵ Podstawowym źródłem do odtworzenia genealogii Brannych były księgi metrykalne parafii rzymskokatolickiej pw. św. Marii Magdaleny w Cieszynie, w której granicach znajdowała się Sibica. Oprócz tego wykorzystałem materiały przechowywane w cieszyńskim

(„Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada 8 (20) – Supplementum”).

4 J. Spyra, *Główne kierunki rozwoju szkolnictwa na Śląsku Cieszyńskim w XIX w. i na początku XX w. w świetle ustawodawstw i statystyk*, [w:] *Książka – biblioteka – szkoła w kulturze Śląska Cieszyńskiego. Materiały z konferencji naukowej Cieszyn 4–5 listopada 1999*, red. J. Spyra, Cieszyn 2001, s. 167–216.

5 To pierwsze w literaturze opracowanie dziejów tego rodu. Dotychczasowe publikacje na temat poszczególnych rodów chłopskich na Śląsku Cieszyńskim zestawilem w: M. Morys-Twarowski, *Dzieje rodu Morysów ze Śląska Cieszyńskiego od XVIII do początku XX wieku*, Chorzów 2016, s. 14–18.

oddziale Archiwum Państwowego w Katowicach, Muzeum Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie, archiwum parafii rzymskokatolickiej pw. św. Jerzego w Puńcowie, a także w archiwach czeskich (Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Frýdek-Místek). Dla okresu od połowy XIX wieku wykorzystałem również prasę; najwięcej informacji o przedstawicielach rodu Brannych było zawartych w „Gwiazdce Cieszyńskiej” i „Dzienniku Cieszyńskim”.

Pierwsi przedstawiciele rodu Brannych na Śląsku Cieszyńskim

Popularność nazwiska Branny u schyłku panowania Piastów cieszyńskich (w Księstwie Cieszyńskim rządili do 1653 roku), pozwala domniemywać, że protoplasta rodu żył najpóźniej w 2. połowie XVI wieku. Godnym odnotowania szczególnie jest fakt, że w XVII wieku Branni zaliczali się do dwóch stanów: mieszczańskiego i chłopskiego.

W 1629 roku do prawa miejskiego Cieszyna został przyjęty Mikołaj Branny, tkacz urodzony w tym mieście, a w 1641 roku Waław Branny, także tkacz, który również przyszedł na świat w stolicy Księstwa Cieszyńskiego⁶.

Prawdopodobnie ich krewnym był Jerzy Branny, młynarz w Mistrzowicach koło Cieszyna (obecnie w granicach Czeskiego Cieszyna), odnotowany w dwóch urbarzach (spisach powinności chłopskich): pierwszym, sporządzonym według literatury w 1621 roku oraz drugim, pochodzącym z 1647 roku⁷. Co ciekawe, w księgach gruntowych występuje pod nazwiskiem Czyrnek.

Jego ojciec, także Jerzy Czyrnek (starszy), pochodził z Mostów koło Cieszyna, a 6 maja 1629 roku odkupił od teściowej młyn w Mistrzowicach⁸. W 1644 roku młyn nabył Jerzy Czyrnek (młodszy), który we wspomnianych wyżej urbarzach występuje jako Jerzy Branny⁹. W 1670 roku,

■ 6 Muzeum Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie, Dział Historii, sygn. 7158, Hermann Zebisch, Bürgerverzeichnis der Stadt Teschen 1624–1765.

7 *Urbarz Cieszyński z 1621 r.*, wyd. I. Panic, Cieszyn 2003 [„Acta Historica Silesiae Superioris”, t. 12], s. 52; *Urbarz cieszyńskiego klucza dóbr książęcych z 1646 roku*, wyd. I. Panic, Cieszyn 2005 [„Acta Historica Silesiae Superioris”, t. 16], s. 65; W. Milerski, *Nazwiska cieszyńskie*, Cieszyn 1996, s. 104.

8 Zemský Archiv v Opavě [dalej: ZAO], Ústřední správa statků Knížecí komory těšínské, inv. č. 8, s. 87 [on-line: k. 134/178]. Uwaga: księga gruntowa udostępniona jest na stronach internetowych opawskiego archiwum (<http://vademecum.archives.cz/vademecum/>), stąd dla ułatwienia podaję też numery kart wersji zdigitalizowanej.

9 ZAO, Ústřední správa statků Knížecí komory těšínské, inv. č. 8, s. 89 [on-line: k. 136/178].

już po śmierci ojca, młyn wykupił Jan Czyrnek, syn Jerzego (młodsze-
go)¹⁰, a w 1687 roku wdowa po Janie odsprzedała go Jerzemu Miczudzie¹¹.

Najpewniej z tą rodziną związani byli Adam Branny z Mistrzowic, który
23 stycznia 1684 roku poślubił Katarzynę Juroszek, pannę z tej samej miej-
scowości¹² oraz Maria Branna, katoliczka z Mistrzowic, która jako wdowa
24 listopada 1738 roku wyszła za Andrzeja Mrugałę, luteranina z Ropicy¹³.

Przypuszczalnie z Mistrzowic mógł pochodzić Adam Branny, który
przed 1718 rokiem osiedlił się w sąsiedniej Sibicy (obecnie również część
Czeskiego Cieszyna). W księgach metrykalnych parafii św. Marii Magda-
leny w Cieszynie, do której należała Sibica, odnotowano, że ze swoją żoną
miał córkę Marię, ochrzczonej 23 października 1718 roku¹⁴.

Adama można identyfikować z Adamem „Wrany”, który ze swoją żoną
Ewą miał córkę Ewę, urodzoną w Sibicy, a ochrzczonej 13 września 1728
roku¹⁵.

Branni z Sibicy w XVIII i 1. połowie XIX wieku

Wspomniany Adam Branny w metryce chrztu córki z 1718 roku wy-
stępuje jako komornik, czyli bezrolny chłop, zmuszony wynajmować izbę
u bogatszych gospodarzy. Z czasem jednak zgromadził majątek, który
pozwolił mu na zakup nieruchomości. 28 października 1740 roku Adam
Branny nabył od Pawła Kołdra grunt w Sibicy (kiedy pod koniec XVIII
wieku nadano numery poszczególnym domom w Sibicy, ten został ozna-
czony numerem 6). Dokument kupna przedstawił 7 listopada 1740 roku
na tzw. wielkiej gromadzie. Nie dysponował wystarczającą ilością gotów-
ki, jak zresztą praktycznie wszyscy chłopci na Śląsku Cieszyńskim, i musiał

■ 10 ZAO, Ústřední správa statků Knížecí komory těšínské, inv. č. 8, s. 92/1 [on-line: k. 139/178].

11 ZAO, Ústřední správa statků Knížecí komory těšínské, inv. č. 8, nienumerowana strona po s. 92/2 [on-line: k. 141/178].

12 ZAO, Sbíрка matrik Severomoravského kraje [dalej: SMSK], sign. Ka VII 5, Metryki ślubów parafii rzymskokatolickiej w Cierlicku 1679–1702, k. 5v.

13 ZAO, SMSK, sign. Ka VII 7, Metryki ślubów parafii rzymskokatolickiej w Cierlicku 1727–1784, k. 28v.

14 Parafia rzymskokatolicka pw. św. Marii Magdaleny w Cieszynie [dalej: PMMC], Metryki chrztów, t. 9, s. 264.

15 PMMC, Metryki chrztów, t. 10, s. 317 (jednym ze świadków był Jerzy Tomanek, co mogłoby wskazywać na pochodzenie Ewy z Ropicy, miejscowości, z której wywodził się ród Tomanków).

płacić w kilku transzach – ostatnią uiszczył 14 grudnia 1745 roku¹⁶. Adam Branny zmarł najpóźniej w 1760 roku, bo wtedy Jerzy Branny, niewątpliwie syn Adama, odkupił ten grunt od matki, a nie od ojca¹⁷.

Drugim właścicielem gruntu w Sibicy nr 6 z rodu Brannych był Jerzy Branny. Urodził się około 1710 roku. Był żonaty (od 14 stycznia 1744 roku) z Anną Hanusek z Puńcowa. Zmarł 10 października 1775 roku, wdowa po nim – 31 stycznia 1787 roku¹⁸. Na rodzinnym gruncie gospodarował samodzielnie przez dwanaście lat, od 1760 roku do 29 lipca 1772 roku, kiedy sprzedał go najstarszemu synowi, Janowi [I]¹⁹.

Anfösigkeit der Untertanen und freyen Leuten.		Nro. des Gaufes.	G r u n d e.			
			Dominical.	Ruffical.	Dominical.	Ruffical.
<u>Frei Viecher.</u>						
1.	Joseph Gammert <u>Acker Gammert.</u>	19	..	..	..	..
1.	Paul Oberer	18	..	1.	..	..
2.	Anton Witzinger	12	..	1.	..	..
3.	Georg Zwickner	6	..	1.	..	..
4.	Georg Gammert	5	..	1.	..	..
5.	Anton Koller	20	..	1.	..	..
6.	Georg Winkler	22	..	1.	..	..
7.	Paul Gammert	23	..	1.	..	..
<u>Frei Bründe.</u>						
1.	Joseph Koller	21	..	1.	..	..

Fot. 1. Urbarz Sibicy z 1770 roku. Wśród tamtejszych siedlaków (*Acker bauern*) został wymieniony Jerzy Branny

Źródło: ZAO, Urbarialní komise slezská, Opava, inv. č. 1118

Jerzy Branny z małżeństwa z Anną Hanuskówną doczekał się pięciorga dzieci. Byli to: wspomniany już Jan [I] (chrzest 2 V 1749)²⁰, Adam (chrzest

■ 16 ZAO, Ústřední správa statků Knížecí komory těšínské, Těšín, inv. č. 11442, sign. G 319, k. 46.

17 ZAO, Ústřední správa statků Knížecí komory těšínské, Těšín, inv. č. 11442, sign. G 319, k. 46.

18 PMMC, Metryki zgonów, t. 4 A, s. 2; PMMC, Metryki ślubów, t. 5, s. 428; Parafia rzymskokatolicka pw. św. Jerzego w Puńcovie, Metryki ślubów, t. 1, s. 41; PMMC, Metryki zgonów, t. 4 A, Sibica, s. 2.

19 ZAO, Ústřední správa statků Knížecí komory těšínské, Těšín, inv. č. 11442, sign. G 319, k. 46.

20 PMMC, Metryki chrztów, t. 11, s. 433.

30 VII 1752)²¹, Zuzanna (chrzest 29 X 1754)²², Andrzej (chrzest 20 VII 1759)²³ i Jerzy (chrzest 28 VII 1761)²⁴.

Trzeci właściciel gruntu w Sibicy nr 6 z rodu Brannych, Jan [I] Branny, nabył go jako kawaler. Dwa lata później, 15 listopada 1774 roku, poślubił Annę Prutek z Brandysu, przedmieścia Cieszyna²⁵. Z tego małżeństwa pochodzili: Andrzej (chrzest 18 IX 1775 †przed 1 IX 1786)²⁶, Anna (chrzest 4 VI 1778 †5 IV 1790)²⁷, Ewa (chrzest 14 VI 1781)²⁸, Jan [II] (chrzest 24 VI 1784)²⁹, kolejny Andrzej (chrzest 1 IX 1786 †29 IX 1794), zmarły na ospę³⁰, i Anna (*24 IX 1791 †5 VIII 1811), od 21 listopada 1808 roku żona Jana Zelibora, chałupnika w Ropicy³¹. W 1805 roku Jan [I] Branny sprzedał grunt swojemu synowi i imiennikowi³². Zmarł 30 kwietnia 1806 roku na tyfus³³. Był jedną z wielu ofiar epidemii, dziesiątkującej w tym czasie mieszkańców Śląska Cieszyńskiego³⁴.

Jan [II] Branny (*1784), czwarty właściciel gruntu w Sibicy nr 6 z rodu Brannych, od 13 listopada 1804 roku był żonaty z Marią Zamarską z Sibicy, córką Jana, wolnego chłopca³⁵. Zmarł 26 maja 1828 roku na suchoty (*Lungensucht*)³⁶. Z jego małżeństwa z Marią Zamarską pochodziło liczne potomstwo: Andrzej [I] (*13 X 1805)³⁷, Jan (*15 XI 1807)³⁸, Paweł

■ 21 PMMC, Metryki chrztów, t. 12, s. 529.

22 PMMC, Metryki chrztów, t. 12, s. 600.

23 PMMC, Metryki chrztów, t. 12, s. 730.

24 PMMC, Metryki chrztów, t. 12, s. 822.

25 PMMC, Metryki ślubów, t. 6, s. 531 (urwany fragment karty z imieniem i nazwiskiem panieńskim żony; fragment urwany już w czasie sporządzania indeksu).

26 PMMC, Metryki chrztów, t. 13, s. 1465.

27 PMMC, Metryki chrztów, t. 13, s. 1553; PMMC, Metryki zgonów, t. 4 A, Sibica, s. 4.

28 PMMC, Metryki chrztów, t. 13, s. 1666.

29 PMMC, Metryki chrztów, t. 14 A, cz. 1, s. 62; PMMC, Metryki ślubów, t. 7 A, Sibica, s. 13.

30 PMMC, Metryki chrztów, t. 14 A, cz. 1, Sibica, s. 2; PMMC, Metryki zgonów, t. 4 A, Sibica, s. 8.

31 PMMC, Metryki chrztów, t. 14 A, cz. 1, Sibica, s. 11; PMMC, Metryki ślubów, t. 7 A, Sibica, s. 15; PMMC, Metryki zgonów, t. 4 A, Sibica, s. 19.

32 ZAO, Ústřední správa statků Knížecí komory těšínské, Těšín, inv. č. 11442, sign. G 319, k. 46v–47.

33 PMMC, Metryki zgonów, t. 4 A, Sibica, s. 16.

34 O epidemii: J. Spyra, *Śląsk Cieszyński w okresie 1653–1848*, Cieszyn 2012 [Dzieje Śląska Cieszyńskiego od zarania do czasów współczesnych, t. 4, red. I. Panic], s. 97.

35 PMMC, Metryki chrztów, t. 14 A, cz. 1, s. 62; PMMC, Metryki ślubów, t. 7 A, Sibica, s. 13.

36 PMMC, Metryki zgonów, t. 5 A, Sibica, s. 14.

37 PMMC, Metryki chrztów, t. 14 A cz. 2, Sibica, s. 21.

38 PMMC, Metryki chrztów, t. 14 A cz. 2, Sibica, s. 25.

(ochrzczony 30 VIII 1810)³⁹, Jerzy (*1812), od 21 sierpnia 1838 roku żonaty z Zuzanną Branny z domu Jurnost, wdową po Pawle Brannym, chałupniku w Mostach koło Cieszyna⁴⁰, Franciszek (*31 V 1813)⁴¹, Adam (chrzest 3 I 1816 †6 X 1817)⁴², Mateusz (*28 II 1818 †1 III 1818)⁴³, Anna Maria (*29 VI 1819)⁴⁴ i Maria (*4 III 1822)⁴⁵.

Piątym właścicielem gruntu w Sibicy nr 6 z rodu Brannych został Andrzej [I], który w 1829 roku wykupił gospodarstwo z obowiązkiem spłaty rodzeństwa⁴⁶. Jeszcze w tym samym roku, 3 listopada 1829 roku, poślubił Annę Macurę, córkę Jerzego, siedlaka w Sibicy (na Śląsku Cieszyńskim najbogatszych chłopów nazywano siedlakami)⁴⁷. Zmarł 25 września 1849 roku na suchoty (*Lungensucht*)⁴⁸. 4 czerwca 1850 roku Anna, wdowa po Andrzejku [I] Brannym, poślubiła Pawła Wielucha. Zmarła 6 maja 1853 roku.⁴⁹

Z małżeństwa Anny i Andrzeja [I] Brannych pochodzili: Zuzanna (*8 XI 1832 †22 XII 1832)⁵⁰, Maria (*24 IV 1836), od 24 listopada 1854 roku żona Jana Gemsy, chałupnika w Ropicy⁵¹, Zuzanna (*27 XII 1838 †10 II 1839)⁵², Jan [III] (*8 X 1841)⁵³, Paweł Jan (*13 V 1843 †22 V 1843)⁵⁴, Paweł (*10 IX 1844 †22 IX 1844)⁵⁵, Ewa (*5 X 1845)⁵⁶ i Jerzy Adam (*9 XII 1848)⁵⁷.

■ 39 PMMC, Metryki chrztów, t. 14 A cz. 2, Sibica, s. 37.

40 PMMC, Metryki ślubów, t. 8 B, Mosty, s. 25.

41 PMMC, Metryki chrztów, t. 15 A, Sibica, s. 1.

42 PMMC, Metryki chrztów, t. 15 A, Sibica, s. 6; PMMC, Metryki zgonów, t. 5 A, Sibica, s. 3.

43 PMMC, Metryki chrztów, t. 15 A, Sibica, s. 10 (chrzest 1 III 1818); PMMC, Metryki zgonów, t. 5 A, Sibica, s. 4 (żył 1 dzień).

44 PMMC, Metryki chrztów, t. 15 A, Sibica, s. 13.

45 PMMC, Metryki chrztów, t. 15 A, Sibica, s. 20.

46 ZAO, Ústřední správa statků Knížecí komory těšínské, Těšín, inv. č. 11442, sign. G 319, k. 47v–49.

47 PMMC, Metryki ślubów, t. 8 B, Sibica, s. 11.

48 PMMC, Metryki zgonów, t. 6 B, Sibica, s. 20.

49 PMMC, Metryki ślubów, t. 9 B, Sibica, s. 1; PMMC, Metryki zgonów, t. 6 B, Sibica, s. 24.

50 PMMC, Metryki chrztów, t. 17 A, Sibica, s. 17; PMMC, Metryki zgonów, t. 5 A, Sibica, s. 19.

51 PMMC, Metryki chrztów, t. 18 B, Sibica, s. 1; PMMC, Metryki ślubów, t. 9 B, Sibica, s. 3.

52 PMMC, Metryki chrztów, t. 18 B, Sibica, s. 5; PMMC, Metryki zgonów, t. 5 A, Sibica, s. 3.

53 PMMC, Metryki chrztów, t. 18 B, Sibica, s. 11.

54 PMMC, Metryki chrztów, t. 18 B, Sibica, s. 15; PMMC, Metryki zgonów, t. 5 A, Sibica, s. 9.

55 PMMC, Metryki chrztów, t. 18 B, Sibica, s. 18; PMMC, Metryki zgonów, t. 5 A, Sibica, s. 11.

56 PMMC, Metryki chrztów, t. 18 B, Sibica, s. 22.

57 PMMC, Metryki chrztów, t. 18 B, Sibica, s. 27.

Jan [III] Branny (1841–1917) – wójt Sibicy, działacz społeczny i narodowy

Kolejnym właścicielem gruntu w Sibicy nr 6 został Jan [III] Branny (*1841), zasłużony działacz społeczny i narodowy⁵⁸. Cieszył się dużym autorytetem w rodzinnej wsi, o czym można sądzić z faktu, że wybierano go wielokrotnie do wydziału gminy Sibicy (odpowiednik dzisiejszej rady gminy), a kilkakrotnie piastował funkcję przełożonego gminy (wójta).

W wydziale gminnym zasiadał prawdopodobnie około 40 lat – aż do 1912 roku⁵⁹. Branny po raz pierwszy pełnił urząd wójta (wydziałowi wybierali go spośród swojego grona) prawdopodobnie w latach 1878–1881⁶⁰. Dzięki temu miał okazję w październiku 1880 roku witać w języku polskim cesarza Franciszka Józefa, który przybył z wizytą do Księstwa Cieszyńskiego⁶¹. Po raz drugi został wybrany wójtem w 1885 roku⁶². Prawdopodobnie pełnił urząd przez dwie kadencje, bo jako przełożony gminy występuje w latach 1886, 1887, 1889, 1890 i 1891⁶³. Wójtem określa go

■ 58 W tym samym czasie w Sibicy (pod numerem 39) mieszkał drugi Jan Branny (*8 V 1849 †25 II 1907), syn Jana i Anny z domu Cięciała, także związany z polskim ruchem narodowym, członek Związku Śląskich Katolików i Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego: PMMC, Metryki chrztów, t. 19 A, Sibica, s. 1; „Poseł Związku Śląskich Katolików”, t. 15, Cieszyn 1891, s. 60; t. 32, Cieszyn 1906, s. 38; t. 34, Cieszyn 1908, s. 36; t. 36, Cieszyn 1909, s. 35; PMMC, Metryki zgonów, t. 10 B, s. 249; „Dziennik Cieszyński”, nr 48 z 27.02.1907, s. 3; „Silesia”, nr 49 z 28.02.1907, s. 3. Z powodu zbieżności imion i nazwisk, rodzinnej wsi oraz niewielkiej różnicy wieku w niektórych wypadkach trudno rozstrzygnąć, do którego Jana Brannego odnoszą się poszczególne prasowe wzmianki. W tekście uwzględniłem jedynie te, które z pewnością dotyczą Jana Brannego z Sibicy nr 6.

59 Wybrany w 1906 r. („Dziennik Cieszyński”, nr 81 z 7.04.1906, s. 3; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 16 z 11.04.1906, s. 115), ponownie w 1909 r. („Dziennik Cieszyński”, nr 77 z 4.04.1909, s. 2; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 28 z 7.04.1909, s. 140). Brak go w gronie członków wydziału wyłonionych po wyborach w 1912 r. („Gwiazdka Cieszyńska”, nr 26 z 30.03.1912, s. 4; „Ślązak”, nr 13 z 30.03.1912, s. 4).

60 W 1878 r. wójtem Sibicy był jeszcze Andrzej Tomanek („Gwiazdka Cieszyńska”, nr 30 z 27.07.1878, s. 262; „Oesterreichisch-schlesischer Vereins-Kalender für das Jahr 1879”, Teschen 1878, s. 206), w 1881 r. Jan Glajcar („Opavský Týdenník”, nr 23 z 4.06.1881, s. 2), w 1884 r. Paweł Marek („Gwiazdka Cieszyńska”, nr 18 z 3.05.1884, s. 178). Branny, który pełnił ten urząd w 1879 r. (PMMC, Metryki chrztów, t. 21 B, Sibica, s. 20) i 1880 r. („Gwiazdka Cieszyńska”, nr 43 z 23.10.1880, s. 422), był wójtem zapewne przez całą trzyletnią kadencję.

61 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 43 z 23.10.1880, s. 422; nr 45 z 6.11.1880, s. 446.

62 APC, KC, sygn. 1362, s. 329.

63 1886 – „Sprawozdanie Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego” 1886, s. 3; 1887 – „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 50 z 10.12.1887, s. 513; „Sprawozdanie Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego” 1887, s. 4; 1889 – „Sprawozdanie Związku Śląskich Katolików” [za rok 1889], Cieszyn 1890, s. 12; 1890 – „Opavský Týdenník”, nr 21 z 28.06.1890, s. 2;

w 1900 roku „Przegląd Polityczny”, dodatek do czasopisma „Rolnik Śląski”, ale prawdopodobnie jest to pomyłka⁶⁴. Po raz kolejny Branny został przełożonym gminy w 1907 roku po rezygnacji dotychczasowego wójta Józefa Tomanka i sprawował ten urząd do końca kadencji w 1909 roku⁶⁵.

Jan [III] Branny był związany z polskim ruchem narodowym. Należał do Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego, stowarzyszenia początkowo zbierającego fundusze na założenie polskiego gimnazjum w Cieszynie (powstało w 1895 roku), a później na inne polskie placówki oświatowe na Śląsku Cieszyńskim⁶⁶. Był też członkiem Związku Śląskich Katolików, organizacji zrzeszającej przede wszystkim zwolenników katolickiego skrzydła w polskim ruchu narodowym⁶⁷. W 1891 roku wszedł w skład komitetu wyborczego księdza Ignacego Świeżego, polskiego kandydata narodowego, który wygrał wybory do Rady Państwa w Wiedniu⁶⁸. W kolejnych wyborach w 1900 roku popierał polskich i czeskich kandydatów. Byli to, w poszczególnych kuriach: w III Ferdynand Resler, w IV Jan Michejda, w V Jan Sztwiertnia z Kisielowa⁶⁹. Udzielał się w Polskim Związku Zawodowym Chrześcijańskich Robotników, który miał stanowić przeciwwagę dla organizacji socjalistycznych⁷⁰. Wpłacał składki na utrzymanie Internatu im. bł. Melchiora Grodzieckiego⁷¹. Zasiadał w komitecie organizacyjnym polskiego wiecu katolickiego w Cieszynie, który odbył się 6 września 1908 roku⁷². W 1911 roku przewodniczył zgromadzeniu w Sibicy

1891 – „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 9 z 28.02.1891, s. 82. Pod koniec 1891 r. urząd pełnił Andrzej Tomanek („Gwiazdka Cieszyńska”, nr 50 z 12.12.1891, s. 504). W listopadzie 1892 r. Jan Branny był określany jako były burmistrz („Gwiazdka Cieszyńska”, nr 48 z 26.11.1892, s. 487). W lutym 1885 r. wójtem był jeszcze Paweł Marek („Gwiazdka Cieszyńska”, nr 7 z 14.02.1885, s. 73).

64 „Przegląd Polityczny”, nr 24 z 23.12.1900, s. 124. Tymczasem „Dziennik Cieszyński”, nr 206 z 10.09.1907, s. 3, podaje, że w 1907 r. Józef Tomanek, wójt Sibicy, „złożył godność swą, którą piastował od 12 lat”.

65 „Dziennik Cieszyński”, nr 206 z 10.09.1907, s. 3; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 73 z 11.09.1907, s. 367. W 1909 r. wójtem Sibicy wybrano Pawła Tomanka: „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 32 z 21.04.1909, s. 162.

66 „Sprawozdanie Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego” 1886, s. 3; 1887, s. 4.

67 „Poseł Związku Śląskich Katolików”, t. 15, Cieszyn 1891, s. 60; t. 32, Cieszyn 1906, s. 38; t. 34, Cieszyn 1908, s. 36; t. 36, Cieszyn 1909, s. 35; t. 41, 1914, s. 56.

68 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 9 z 28.02.1891, s. 82.

69 „Przegląd Polityczny”, nr 24 z 23.12.1900, s. 124. W tym czasie w monarchii Habsburgów wyborcy byli podzieleni na kurie – kluczowe znaczenie odgrywał cenzus majątkowy.

70 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 19 z 4.03.1908, s. 92.

71 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 57 z 16.07.1910, s. 4; nr 95 z 29.11.1911, s. 3; nr 81 z 10.10.1913, s. 3.

72 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 70 z 29.08.1908, s. 343.

przeciwko germanizacji miejscowej szkoły ludowej⁷³. Należał również do Towarzystwa Rolniczego Księstwa Cieszyńskiego⁷⁴, a w swoim domu utrzymywał czytelnię Towarzystwa Szkoły Ludowej⁷⁵. Jak pisano w 1907 roku na łamach „Dziennika Cieszyńskiego”, Jan [III] Branny „dla spraw narodowych w ogóle okazuje zawsze pełne zrozumienie”⁷⁶.

Jan [III] Branny był trzykrotnie żonaty. 7 października 1862 roku poślubił Helenę Olszową (chrzest 10 VI 1843 †20 V 1873), córkę Andrzeja, siedlaka w Gumnach, i Zuzanny ze Szczypków⁷⁷. Po jej śmierci 10 lutego 1874 roku poślubił Annę Nowakówą (*26 VI 1856 †29 X 1881), córkę Jana Nowaka, zagrodnika w Pastwiskach⁷⁸. Wreszcie 31 stycznia 1882 roku w Cierlicku poślubił Justynę Czakojówną, córkę Jana, siedlaka w Kocobędzu, i Anny z domu Palarczyk⁷⁹.

Dom Justyny i Jana [III] Brannych, sądząc po relacjach prasowych, słynął z gościnności⁸⁰. Dowodem na pobożność małżonków może być krzyż koło kościoła w Sibicy, który ufundowali w 1903 roku⁸¹. Udzielali się też charytatywnie, składając datki lub dary w naturze na obiady dla biednych dzieci z polskiej szkoły ludowej w Cieszynie⁸².

Po tym, jak ich syn Alojzy został powołany do austriackiego wojska w czasie I wojny światowej, Jan [III] Branny musiał ponownie zająć się gospodarstwem, co było już ponad siły sędziwego rolnika. Zmarł w nocy z 25 na 26 lutego 1917 roku. Został pochowany 28 lutego, a jego pogrzeb zgromadził mnóstwo ludzi, co odnotował nawet wrogi polskim narodowcom „Ślązak”⁸³. Justyna Branna przeżyła męża o niespełna pięć miesięcy.

73 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 102 z 23.12.1911, s. 5.

74 „Sprawozdanie z Czynności Towarzystwa Rolniczego dla Księstwa Cieszyńskiego” 1892, s. 18; 1893, s. 18.

75 „Dziennik Cieszyński”, nr 206 z 10.09.1907, s. 3.

76 „Dziennik Cieszyński”, nr 206 z 10.09.1907, s. 3.

77 Parafia rzymskokatolicka pw. św. Mateusza Apostoła w Ogrodzonej, Metryki ślubów, t. 2, Gumna, s. 1; Metryki chrztów, t. 2, Gumna, s. 40; PMMC, Metryki zgonów, t. 8 B, Sibica, s. 5.

78 PMMC, Metryki ślubów, t. 10 B, Pastwiska, s. 3; PMMC, Metryki zgonów, t. 8 B, Sibica, s. 21.

79 ZAO, SMSK, sign. Ka VII 20, Metryki ślubów parafii rzymskokatolickiej pw. św. Trójcy w Cierlicku 1827–1897, k. 114 (Kocobędz).

80 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 20 z 19.05.1894, s. 198; nr 60 z 27.07.1917, s. 5.

81 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 20 z 16.05.1903, s. 248–249.

82 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 43 z 28.10.1905, s. 297; nr 87 z 30.10.1907, s. 437; nr 90 z 6.11.1907, s. 452; nr 84 z 17.10.1908, s. 416.

83 PMMC, Metryki zgonów, t. 11, s. 682 (data 26 lutego 1917); „Dziennik Cieszyński”, nr 45 z 27.02.1917, s. 3; „Głos Ludu Śląskiego”, nr 9 z 4.03.1917, s. 4; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 18 z 2.03.1917, s. 4; „Poseł Ewangelicki”, nr 9 z 3.03.1917, s. 4; „Ślązak”, nr 10 z 10.03.1917, s. 4.

Fot. 2. Jan [III] Branny i jego żona Justyna z domu Czakoj

Źródło: zbiory Stanisława Konopki z Cieszyna

Zmarła 19 lipca 1917 roku na cukrzycę⁸⁴. Zamiast na wieniec dla zmarłej Anna Zabawska (z domu Górniak) i jej mąż Władysław – redaktor „Dziennika Cieszyńskiego”, przekazali datki na Macierz Szkolną Księstwa Cieszyńskiego⁸⁵.

W sumie z trzech małżeństw Jan [III] Branny doczekał się czternaściorga dzieci. Z pierwszego związku pochodzili: Jan (*6 IX 1863 †13 IX 1863)⁸⁶, Paweł (*7 IX 1864 †15 XII 1864)⁸⁷, Andrzej [II] Adam (*24 X 1865)⁸⁸, Jan Franciszek (*2 IX 1867 †19 VI 1872)⁸⁹, Franciszek Paweł (*2 VIII 1870 †4 X 1874)⁹⁰ i Paweł Maksymilian (*11 X 1872 †9 V 1873)⁹¹. Z małżeństwa z Anną Nowakówną pochodzili: Maria Helena (*26 II 1875)⁹², Anna Paulina

■ 84 PPMC, Metryki zgonów, t. 11, s. 683; „Dziennik Cieszyński”, nr 167 z 26.07.1917, s. 4; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 60 z 27.07.1917, s. 5; nr 63 z 7.08.1917, s. 4.

85 „Dziennik Cieszyński”, nr 163 z 23.07.1917, s. 3 (uwaga: na tej konkretnie stronie błędnie podano numer 162).

86 PPMC, Metryki chrztów, t. 20 A, Sibica, s. 5.

87 PPMC, Metryki chrztów, t. 20 A, Sibica, s. 7.

88 PPMC, Metryki chrztów, t. 20 A, Sibica, s. 8.

89 PPMC, Metryki chrztów, t. 20 A, Sibica, s. 11; PPMC, Metryki zgonów, t. 8 B, Sibica, s. 4.

90 PPMC, Metryki chrztów, t. 20 A, Sibica, s. 17; PPMC, Metryki zgonów, t. 8 B, Sibica, s. 7.

91 PPMC, Metryki chrztów, t. 21 B, Sibica, s. 2; PPMC, Metryki zgonów, t. 8 B, Sibica, s. 5.

92 PPMC, Metryki chrztów, t. 21 B, Sibica, s. 7.

(*21 VI 1877)⁹³ i Rudolf Adam (*24 XII 1879)⁹⁴. Ze związku z Justyną Czako-
jówną pochodzili: wspomniany już Alojzy Jan (*8 I 1883)⁹⁵, Helena Agniesz-
ka (*6 I 1886 †15 V 1886)⁹⁶, Helena Justyna (*5 I 1888)⁹⁷, Franciszka Emilia
(*27 III 1896)⁹⁸ i Zuzanna Marta (*27 VII 1898 †29 VII 1899)⁹⁹.

Andrzej [II] Branny (1865–1900),
syn Jana [III] Brannego, i jego potomstwo

Andrzej [II] Branny, syn Jana [III] z pierwszego małżeństwa, objął po
ojcu grunt w Sibicy nr 6 (Jan wtedy przejął inny, oznaczony numerem 11).
22 listopada 1892 roku ożenił się z Zuzanną, córką Franciszka Tomanka,
młynarza z Ropicy, działacza narodowego i społecznego. Relację z wesela
zamieściła „Gwiazdka Cieszyńska”:

Z Ropicy. Wesele jakich mało mieliśmy tu d. 22 bm [listopada
1892 roku]. Ogólnie szanowany w naszej gminie młynarz p. Franciszek
Tomanek wydał swoją córkę którą pojął za żonę syn byłego burmistrza
p. Jana Brannego w Sibicy. Związek ten pobłogosławił czcigodny nasz
ks. proboszcz w asystencji kilku księży, i przemówił bardzo pięknie
i stosownie do nowożeńców. Kościół nasz ładnie przyozdobiony zapeł-
nił się podczas tego aktu gośćmi i ciekawymi widzami. W domu zastali-
śmy staropolską gościnność, a goście przy pełnych misach i szklankach
bawili się ochoczo aż do północy. Po południu, przybyło kilku księży
z Cieszyna i okolicy. Obecnością swoją zaszczyliły gości weselnych
także bar. v. Spens [baron Emanuel von Spens-Boden, właściciel Ropi-
cy – MMT] i przyczyniły się nie mało do uświetnienia wesela. W na-
stępnym dniu przyjmowali gości weselnych w nader uprzejmy sposób
p. Branny i małżonka jego [Justyna z Czakojuw – MMT], zadawałniając
wszystkich. W dwóch obszernych domach roilo się jak na mrowisku,
goście bawili się najlepiej, młodzi tańcząc, starsi rozmawiając z krew-
nymi i znajomymi przy dźwiękach muzyki. – Wszyscy życzym młodej
parze błogosławieństwa Bożego¹⁰⁰.

- 93 PMMC, Metryki chrztów, t. 21 B, Sibica, s. 14.
- 94 PMMC, Metryki chrztów, t. 21 B, Sibica, s. 20.
- 95 PMMC, Metryki chrztów, t. 21 B, Sibica, s. 30.
- 96 PMMC, Metryki chrztów, t. 21 B, Sibica, s. 38; PMMC, Metryki zgonów, t. 8 B,
Sibica, s. 30.
- 97 PMMC, Metryki chrztów, t. 21 B, Sibica, s. 44.
- 98 PMMC, Metryki chrztów, t. 22 B, Sibica, s. 23.
- 99 PMMC, Metryki chrztów, t. 22 B, Sibica, s. 41; PMMC, Metryki zgonów, t. 9 B,
Sibica, s. 37.
- 100 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 48 z 26.11.1892, s. 487.

Rok po ślubie spotkała Andrzeja [II] Brannego tragedia. 30 września 1893 roku stracił w pożarze wszystkie budynki gospodarskie. Jak pisała „Gwiazdka Cieszyńska”, „w cudowny sposób” został uratowany jedynie dom mieszkalny¹⁰¹. Dwa i pół roku później, 28 kwietnia 1896 roku, zmarła na gorączkę popołogową Zuzanna Branna z Tomanków¹⁰². 18 maja 1897 roku Andrzej [II] Branny ożenił się powtórnie z Joanną (Anną) Moskorzówną (Moškoř), córką Franciszka, siedlaka w Starym Mieście koło Frydka, i Wiktorii z Kohutów; w czasie wesela zebrano składkę na polskie gimnazjum Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego w Cieszynie¹⁰³, co było zwyczajem wśród uświadomionych narodowo polskich rodzin chłopskich na Śląsku Cieszyńskim. Andrzej [II] Branny zmarł przedwcześnie 13 kwietnia 1900 roku na suchoty¹⁰⁴. Wdowa po nim pół roku później, 30 października 1900 roku powtórnie wyszła za mąż za Franciszka Czakoja z Kocobędza (był to brat Justyny z Czakojóv Brannej, macochy Andrzeja [II] Brannego)¹⁰⁵.

Andrzej [II] Branny z pierwszego małżeństwa miał córki Annę Marię Zuzannę (*19 IV 1894)¹⁰⁶, Helenę Zofię Zuzannę (*16 V 1895 †10 VI 1895)¹⁰⁷ i Zuzannę Emilię (*4 IV 1896 †13 XI 1947), żonę od 1923 roku Andrzeja Hessa, inżyniera w Hajdukach Wielkich (obecnie w granicach Chorzowa), syna rolnika w Międzyrzeczu Dolnym¹⁰⁸. Z drugiego pochodzili Ernest Franciszek (*4 V 1898)¹⁰⁹ oraz pogrobowiec Andrzej (*26 VIII 1900 †30 VIII 1903), zmarły w wieku trzech lat na szkarlatynę¹¹⁰.

■ 101 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 40 z 7.10.1893, s. 400. O pożarze pisał też „Mährisch-schlesischer Grenzbote”, nr 118, z 4.10.1893, s. 3.

102 PPMC, Metryki zgonów, t. 9 B, Sibica, s. 25; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 18 z 2.05.1896, s. 184. W tym czasie żyła jeszcze jedna Zuzanna z Tomanków, urodzona w Sibicy, od 1891 r. żona Andrzeja Brannego (1860–1929), nauczyciela w Krasnej, zmarła w lipcu 1902 r.: PPMC, Metryki ślubów, t. 10 B, Sibica, s. 27; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 30 z 26.07.1902, s. 360; „Nasz Kraj”, nr 12 z 22.03.1929, s. 5.

103 ZAO, SMSK, sign. Fr VII 24, Metryki ślubów parafii rzymskokatolickiej we Frydku 1878–1924, k. 321 (Stare Miasto, s. 35); „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 24 z 12.06.1897, s. 268.

104 PPMC, Metryki zgonów, t. 9 B, Sibica, s. 39; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 16 z 21.04.1900, s. 192.

105 PPMC, Metryki ślubów, t. 10 B, Sibica, s. 27.

106 PPMC, Metryki chrztów, t. 22 B, Sibica, s. 13.

107 PPMC, Metryki chrztów, t. 22 B, Sibica, s. 18.

108 PPMC, Metryki chrztów, t. 22 B, Sibica, s. 23; Státní okresní archiv Frýdek-Místek, Farní úřad římskokatolický v Ropicy, inv. č. 48, Księga zapowiedzi przedślubnych parafii rzymskokatolickiej w Ropicy 1918–1943, 1923 nr 14; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 78 z 1923; informacje od Jana Maczyńskiego z Bielska-Białej, wnuka Zuzanny z Brannych Hessowej.

109 PPMC, Metryki chrztów, t. 22 B, Sibica, s. 39.

110 PPMC, Metryki zgonów, t. 10 B, s. 235.

Ernest Branny, rolnik w Sibicy, cieszył się uznaniem wiejskiej społeczności. Był komendantem miejscowej Straży Pożarnej i członkiem wydziału gminnego¹¹¹. W 1926 roku poślubił Marię Tomanek, córkę niezującego w tym czasie Jana, rzeźnika w Ropicy, i Anny z domu Kocyan¹¹². Zmarł 14 czerwca 1937 roku w Sibicy¹¹³.

Maria z Brannych Kuncowa (1875–1954)
i Anna z Brannych Fobrowa (1877–1902),
córki Jana [III] Brannego

6 lutego 1893 roku Maria Branna, córka Jana [III] z drugiego małżeństwa, poślubiła Rudolfa Kunca¹¹⁴. O ich ślubie pisała „Gwiazdka Cieszyńska”:

Z Sibicy. D. 6 bm [lutego 1893 – MMT] odbył się w kościele parafialnym w Cieszynie ślub córki p. Brannego z p. Kuncem z Górnej Suchej. Po południu oboje Branni podejmowali ze znaną gościnnością licznych gości. Przy wesolej zabawie nie zapomniał p. [Jan – MMT] Glajcar z Sibicy o naszych instytucjach narodowych, zebrał bowiem ze składek na Macierz szkolną i Dom narodowy 18 złr. Byłoby do życzenia, żeby przy każdym weselu przypomniał ktoś gościom ich obowiązki narodowe¹¹⁵.

Od początku XX wieku Maria i Rudolf Kuncowie mieszkali w Bobrku koło Cieszyna¹¹⁶. Rudolf Kunc zmarł 9 listopada 1932 roku¹¹⁷. Maria zmarła 16 lutego 1954 roku w Cieszynie¹¹⁸.

Anna, córka Jana [III] Brannego z drugiego małżeństwa, 10 października 1898 roku poślubiła Jana Fobera, właściciela gruntu w Boguszow-

■ 111 „Nasz Lud”, nr 24 z 19.06.1937, s. 5.

112 Státní okresní archiv Frýdek-Místek, Farní úřad římskokatolický v Ropicy, inv. č. 48, Księga zapowiedzi przedślubnych parafii rzymskokatolickiej w Ropicy 1918–1943, 1926 nr 11.

113 ZAO, SMSK, sign. Ja VIII 6, Metryki zgonów parafii rzymskokatolickiej w Czeskim Cieszynie 1920–1939, s. 201.

114 PMMC, Metryki ślubów, t. 10 B, Sibica, s. 19.

115 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 6 z 11.02.1893, s. 59.

116 PMMC, Metryki chrztów, t. 24, s. 292 (metryka chrztu ich syna Jana Izydora, *27 XII 1910).

117 *Rudolf Kunc*, Cieszyn. Cmentarze komunalne, grobonet.zgk.cieszyn.pl. <http://www.grobonet.zgk.cieszyn.pl/grobonet/start.php?id=detale&idg=19164&inni=0&cinki=1>, dostęp: 24.03.2017; informacje od Jana Maczyńskiego z Bielska-Białej.

118 Informacje od Jana Maczyńskiego z Bielska-Białej.

cach¹¹⁹. Na ich weselu Jan Głajcar, rolnik w Sibicy i znany działacz narodowy, zebrał 23 korony i 15 centów na polskie gimnazjum w Cieszynie¹²⁰. Anna, jak pisano w „Gwiazdce Cieszyńskiej”: „odznaczała się wybitną zacnością charakteru i cieszyła się ogólnym szacunkiem”¹²¹. Zmarła przedwcześnie 28 maja 1902 roku w Boguszowicach¹²².

Rudolf Branny (1879–1968), syn Jana [III] Brannego

Rudolf Branny, syn Jana [III] z drugiego małżeństwa, uczył się w latach 1896–1897 w szkole rolniczej w Kocobędzu¹²³, później w szkole realnej w Cieszynie. W czasie nauki w Cieszynie został członkiem tajnej organizacji polskiej młodzieży „Jedność”¹²⁴. Przez pewien czas mieszkał w Styrii, gdzie pracował między innymi jako ekonom w Pichl (obecnie w granicach miasta Mitterdorf an der Raab)¹²⁵. W okresie międzywojennym był dzierżawcą folwarku w Kostkowicach¹²⁶, później w Simoradzu¹²⁷. Zmarł 26 października 1968 roku¹²⁸. Od 9 lipca 1907 roku był żonaty z Joanną Fencł, córką Franciszka, Czeszką urodzoną 7 marca 1887 roku¹²⁹.

Z tego małżeństwa pochodzili Jan (*27 V 1908 †12 I 1930), student Wyższej Państwowej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie, podchorąży Wojska Polskiego¹³⁰, Rudolf (*2 I 1910 †13 II 1964), absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego, notariusz, działacz społeczny, prezes Zarządu Głównego

■ 119 PPMC, Metryki ślubów, t. 10 B, Sibica, s. 26.

120 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 43 z 22.10.1898, s. 454.

121 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 22 z 31.05.1902, s. 261.

122 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 22 z 31.05.1902, s. 261.

123 „Jahresbericht der österr.-schlesischen Landes-Ackerbauschule Kotzobenz bei Teschen”, t. 24, 1897/1898, s. 24 (klasa druga); t. 25, 1898/1899, s. 16.

124 *Księga pamiątkowa ku uczczeniu 40. rocznicy założenia stowarzyszenia „Jedność” w Cieszynie*, red. J. Galicz, Cieszyn 1926, s. 160.

125 „Wiener Landwirtschaftliche Zeitung”, nr 5444 z 15.03.1919, s. 3.

126 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 37 z 15.05.1928, s. 2.

127 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 4 z 14.01.1930, s. 3.

128 Informacja od Stanisława Konopki z Cieszyna. Na nagrobku na Cmentarzu Komunalnym w Cieszynie znajduje się błędna data zgonu (24 X 1968); Rudolf Branny, Grobonet. Cieszyn. Cmentarze Komunalne, <http://www.grobonet.zgk.cieszyn.pl/grobonet/start.php?id=detale&idg=11911&inni=0>, dostęp: 12.03.2017.

129 Urząd Stanu Cywilnego w Dębowcu [dalej: USCD], Metryki chrztów parafii rzymskokatolickiej pw. św. Mateusza w Ogrodzonej, Gumna 1890–1941, s. 59 (metryka chrztu ich syna Mieczysława, *2 VIII 1924; Rudolf określony tam jako rolnik w Gumnach).

130 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 4 z 14.01.1930, s. 3; nr 6 z 21.01.1930, s. 4; daty życia na podstawie nagrobku na Cmentarzu Komunalnym w Cieszynie.

Macierzy Szkolnej¹³¹, Józefa Anna Katarzyna (*15 VI 1913 †9 IV 2007) – żona Boratyńska¹³² i Mieczysław (*2 VIII 1924 †26 XI 1950)¹³³.

Alojzy Branny (1883–1941), syn Jana [III] Brannego

Alojzy Branny, syn Jana [III] i Justyny z Czakojów, od roku szkolnego 1896/97 uczył się w polskim gimnazjum w Cieszynie. W 1898 roku przeniósł się do niemieckiej szkoły rolniczej w Kocobędzu, gdzie jednak otwarcie przyznawał się do polskiej narodowości. W rodzinnej Sibicy działał w polskich kółkach młodzieżowych¹³⁴. Jako dorosły człowiek podnosił swoje rolnicze kwalifikacje. W 1906 roku ukończył kurs sadowniczo-pszczelarski w Mistrzowicach, a w 1908 roku kurs uprawy łąk i pastwisk zorganizowany przez Towarzystwo Rolnicze Księstwa Cieszyńskiego¹³⁵.

Przejął od ojca grunt siedlaczy w Sibicy. Cieszył się poważaniem w rodzinnej wsi; świadczy o tym fakt, że zasiadał w wydziale gminnym¹³⁶. Dał się też poznać jako aktywny polski działacz narodowy, między innymi sprzeciwiając się utrakwizacji (czyli w praktyce germanizacji) szkoły w Sibicy¹³⁷. Nic dziwnego, że „Loizek Branny” był ostro atakowany na łamach proniemieckiego „Ślązaka”, wydawanego przez Józefa Koźdonia¹³⁸. Sam Branny nie pozostawał dłużny, składając się na fundusz prasowy „Dziennika Cieszyńskiego”, reprezentującego polskie interesy narodowe, z dopiskiem „Na tępienie koźdoniowszczyzny na Śląsku”¹³⁹. Był członkiem Związku Śląskich Katolików¹⁴⁰, składał się na Macierz Szkolną Księstwa Cieszyńskiego¹⁴¹ i na

■ 131 J. Golec, S. Bojda, *Słownik biograficzny ziemi cieszyńskiej*, t. 1, Cieszyn 1993, s. 45 (tam data *3 I 1910); daty życia na podstawie nagrobku na Cmentarzu Komunalnym w Cieszynie.

132 Informacje od Stanisława Konopki z Cieszyna i Jana Macury z Cieszyna.

133 USCD, Metryki chrztów parafii rzymskokatolickiej pw. św. Mateusza w Ogrodzonej, Gumna 1890–1941, s. 59; data zgonu na podstawie nagrobku na Cmentarzu Komunalnym w Cieszynie.

134 „Sprawozdanie dyrekcji Polskiego Gimnazjum w Cieszynie”, t. 2, 1897, s. 77; „Jahresbericht der österr.-schlesischen Landes-Ackerbauschule Kotzobendz bei Teschen”, t. 25, 1898/1899, s. 47; t. 26, 1899/1900, s. 66; „Nasz Kraj”, nr 1 z 6.01.1933, s. 3.

135 „Rolnik Śląski”, nr 19 z 14.10.1906, s. 230; nr 11 z 14.06.1908, s. 180.

136 Wybrany w 1912 r. („Dziennik Cieszyński”, nr 72 z 28.03.1912, s. 3; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 26 z 30.03.1912, s. 4; „Ślązak”, nr 13 z 30.03.1912, s. 4).

137 „Ślązak”, nr 51 z 23.12.1911, s. 3.

138 „Ślązak”, nr 12 z 23.03.1912, s. 3; nr 40 z 4.10.1912, s. 3-4; nr 38 z 20.09.1913, s. 1. Raz nawet „oberwało się” Alojzemu zamiast Pawłowi Brannemu, pisarzowi adwokackiemu, co później musiano prostować: „Ślązak”, nr 46 z 15.11.1913, s. 4.

139 „Dziennik Cieszyński”, nr 157 z 12.07.1914, s. 3.

140 „Poseł Związku Śląskich Katolików”, t. 40, Cieszyn 1913, s. 51; t. 41, 1914, s. 56.

141 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 44 z 3.06.1914, s. 3.

Internat im. bł. Melchiora Grodzieckiego¹⁴², a także na cele społeczne¹⁴³. Udzielał się w Towarzystwie Rolniczym Księstwa Cieszyńskiego¹⁴⁴.

W czasie I wojny światowej został powołany do armii austriackiej. Nawet będąc w wojsku, składał się na polski Dom Narodowy w Cieszynie¹⁴⁵. W 1918 roku wrócił do Sibicy. Po rozpadzie Austro-Węgier rządy w polskiej części Śląska Cieszyńskiego objęła Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego. Kiedy Paweł Tomanek, wójt Sibicy, nie chciał się jej podporządkować, został złożony z urzędu, a 11 listopada 1918 roku na jego miejsce wybrano Alojzego Brannego¹⁴⁶. Pozostał wójtem także po podziale Śląska Cieszyńskiego w 1920 roku¹⁴⁷, przypuszczalnie do wyborów w 1923 roku. W 1920 roku wybrano go do zarządu Towarzystwa Rolniczego w części Śląska Cieszyńskiego, która znalazła się w granicach Czechosłowacji¹⁴⁸.

W 1929 roku z ramienia Związku Śląskich Katolików został członkiem Zastępstwa Powiatowego; w grudniu 1931 roku zrzekł się członkostwa po tym, jak wybrano go wójtem Żukowa Górnego¹⁴⁹. Kiedy w 1933 roku założono tam koło Macierzy Szkolnej, został jego wiceprzewodniczącym¹⁵⁰. W latach 1938–1939, gdy Zaolzie ponownie znalazło się w granicach państwa polskiego, pełnił funkcję komisarza Żukowa Górnego¹⁵¹.

Był dwukrotnie żonaty. 30 sierpnia 1910 roku w Cierlicku poślubił Barbarę Adelajdę Farnikównę, córkę Ernesta, siedlaka w Cierlicku, i Emilii z Wittasków, urodzoną w grudniu 1886 roku; jednym ze świadków ślubu był Jan Witasek, wójt Żermanic¹⁵². Barbara powiesiła się 25 października

■ 142 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 26 z 8.04.1919, s. 4.

143 Składał się na park Macierzy Szkolnej w Cieszynie („Dziennik Cieszyński”, nr 2 z 3.01.1912, s. 2), na powodzian w Cieszynie („Dziennik Cieszyński”, nr 180 z 15.08.1917, s. 3) oraz na odbudowę schroniska na Ropiczce („Gwiazdka Cieszyńska”, nr 85 z 22.10.1918, s. 4).

144 „Dziennik Cieszyński”, nr 54 z 5.03.1908, s. 3. W 1907 roku na wystawie w Cieszynie nagrodzono go za króliki belgijskie („Dziennik Cieszyński”, nr 265 z 20.11.1907, s. 3; nr 269 z 24.11.1907, s. 2; „Rolnik Śląski”, nr 24 z 22.12.1907, s. 300).

145 „Dziennik Cieszyński”, nr 153 z 8.07.1916, s. 3.

146 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 92 z 15.11.1918, s. 3; „Poseł Ewangelicki”, nr 46 z 16.11.1918, s. 4.

147 Por. „Dziennik Cieszyński”, nr 215 z 23.09.1920, s. 4.

148 „Dziennik Cieszyński”, nr 287 z 18.12.1920, s. 3; J. Heczko, *70 lat Towarzystwa Rolniczego na Śląsku Cieszyńskim*, Czeski Cieszyn 1938, s. 104. Jednym z pierwszych działań Alojzego Brannego był wniosek o polską szkołę średnią rolniczą w Kocobędzu.

149 „Nasz Kraj”, nr 1 z 6.01.1933, s. 3–4.

150 „Nasz Kraj”, nr 42 z 20.10.1933, s. 5.

151 D. Sieradzka, *Právní základy pro působení obecni samosprávy na tzv. Zaolží v období 1938–1939*, „Slezský sborník”, t. 67, 1993, č. 1–2, s. 67.

152 Obecni úřad Těrlicko, Metryki ślubów parafii rzymskokatolickiej w Cierlicku 1897–1929, k. 32; PMMC, Księga zapowiedzi przedślubnych 1907–1911, 1910, nr 65.

1914 roku w Sibicy, acz w notatkach prasowych o jej śmierci pominięto ten „szczegół”. Barbara Branna miała pogrzeb katolicki¹⁵³. Na łamach „Gwiazdki Cieszyńskiej” wspomniano, że:

Fot. 3. Grób Alojzego Brannego na cmentarzu w Żukowie Górnym

Fot. Stanisław Konopka

Nieboszczka nadzwyczaj zapobiegliwa, gospodarna, inteligentna niewiasta cieszyła się wielkim szacunkiem, a familia jej może być pewną głębokiego współczucia w licznych koleżanek i przyjaciół¹⁵⁴.

Drugą żoną Alojzego Brannego została Irena Dubčak, z wykształcenia nauczycielka, która jednak poradziła sobie z pracą na 120-morgowym gospodarstwie w Żukowie Górnym¹⁵⁵. Zmarła w maju 1933 roku¹⁵⁶.

Alojzy Branny zmarł 8 września 1941 roku¹⁵⁷.

■ 153 PMMC, Metryki zgonów, t. 11, s. 677 (wg metryki zgonu miała 26 lat); „Dziennik Cieszyński”, nr 248 z 27.10.1914, s. 4, nr 253 z 1.11.1914, s. 4 (nekrolog); „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 88 z 3.11.1914, s. 4 (nekrolog); „Poseł Ewangelicki”, nr 44 z 31.10.1914, s. 7. Brak wzmianki o samobójstwie jest o tyle zaskakujący, że w ówczesnej prasie nie ukrywano tego typu informacji: M. Morys-Twarowski, *Samobójstwa na Śląsku Cieszyńskim w drugiej połowie XIX wieku w świetle Gwiazdki Cieszyńskiej*, [w:] *Człowiek wobec śmierci na przestrzeni dziejów. Materiały z VII Ogólnopolskiej Sesji Interdyscyplinarnej z cyklu „Historia – różne perspektywy”*, red. J. Kordel, M. Sas, Warszawa 2011, s. 107–114.

154 „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 87 z 30.10.1914, s. 4.

155 „Nasz Lud”, nr 8 z 27.05.1933, s. 4. Pobrali się 27 sierpnia 1919 r. w Morawce: PMMC, Metryki chrztów, t. 21 B, Sibica, s. 30 (dopisek w metryce chrztu).

156 „Nasz Kraj”, nr 21 z 26.05.1933, s. 3.

157 Informacje od Jana Maczyńskiego z Bielska-Białej.

Helena z Brannych Górniakowa,
córka Jana [III] Branego

Helena Branna, córka Jana [III] i Justyny z Czakojów, w 1906 roku zdała egzamin zawodowy na nauczycielkę robót ręcznych¹⁵⁸. Niedługo potem jej nazwisko zaczęło się pojawiać przy okazji zbiórek pieniędzy na polskie instytucje oraz na cele charytatywne¹⁵⁹. 24 kwietnia 1909 roku w ewangelickim Kościele Jezusowym w Cieszynie poślubiła Jana Górniaka¹⁶⁰.

Helena Branna, podobnie jak jej babka po kądzieli Anna Palarczykówna, wyszła za mąż za przedstawiciela rodziny, zaliczającej się do elity wśród protestanckich chłopów na Śląsku Cieszyńskim. Ojciec Jana Górniaka, Franciszek (*2 II 1854 †11 IV 1889), był zasłużonym polskim działaczem narodowym, członkiem zarządu Towarzystwa Domu Narodowego. Jednocześnie odnosił spore sukcesy jako przedsiębiorca – w 1886 roku kupił ziemię w Sibicy, gdzie wkrótce potem założył dobrze prosperującą cegielnię¹⁶¹.

Po śmierci Franciszka wdowa po nim wyszła za mąż za Jerzego Cieniałę zwanego „królem polskim”, rolnika w Mistrzowicach, posła do Rady Państwa w Wiedniu¹⁶². Warto nadmienić, że zięciami Cieniały byli Andrzej Hławiczka, nauczyciel muzyki, wydawca śpiewników, i Andrzej Macura, sekretarz zboru ewangelickiego w Cieszynie – obaj bardzo znani w regionie.

Jan Górniak urodził się 28 lipca 1885 roku. W chwili śmierci ojca miał 14 lat. Ukończył szkołę przemysłową w Krakowie. Po powrocie w rodzinne strony objął cegielnię w Sibicy. Był aktywnym działaczem społecznym i narodowym. Pełnił między innymi funkcję wiceprezesa Macierzy Szkolnej, dyrektora Towarzystwa Oszczędności i Zaliczek oraz członka zarządu Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Już w czasach II Rzeczypospolitej został odznaczony Krzyżem Niepodległości i Srebr-

■ 158 „Głos Ludu Śląskiego”, nr 26 z 30.06.1906, s. 3.

159 W 1907 r. zorganizowała zbiórki pieniędzy na polską ochronkę (przedszkole) felicianek w Cieszynie („Gwiazdka Cieszyńska”, nr 25 z 27.03.1907, s. 123) i na Macierz Szkolną („Dziennik Cieszyński”, nr 196 z 29.08.1907, s. 3), w następnym roku przekazała pieniądze na obiady dla dzieci z polskiej szkoły ludowej w Cieszynie („Dziennik Cieszyński”, nr 297 z 25.12.1908, s. 8).

160 „Dziennik Cieszyński”, nr 94 z 25.04.1909, s. 3; „Gwiazdka Cieszyńska”, nr 33 z 24.04.1909, s. 166. W metrykach katolickich ślub odnotowano pod 8 czerwca 1909 r.: PPMC, Metryki ślubów, t. 11 B, s. 413.

161 L. Brożek, *Franciszek Górniak*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 8, 1959–1960, s. 426; W. Sosna, *Franciszek Górniak 1854–1899*, Cieszyn 2001.

162 O Jerzym Cieniale zob.: K.W. Budzoń, *Jerzy Cieniale (1834–1913)*, „Zaranie Śląskie” 1963, r. 26, z. 4, s. 640–648.

nym Krzyżem Zasługi. Po wybuchu II wojny światowej aresztowało go gestapo. Torturowany w więzieniu, zmarł w wyniku odniesionych obrażeń 13 listopada 1940 roku¹⁶³.

Helena Górniakowa nie dożyła tych czasów. Zmarła 30 września 1934 roku po ciężkiej chorobie nerek¹⁶⁴. Tak wspominał ją „Nasz Kraj”, wydawany przez Związek Śląskich Katolików w Czechosłowacji:

Zmarła odznaczała się wielką religijnością i przywiązaniem do języka ojczystego. Była ona wzorową i troskliwą matką i żoną, miała zawsze otwartą dłoń dla biednych, a nie uchylała się od żadnej dobroczynnej pracy czy w miejscu, czy w sąsiednim Cieszynie. Corocznie urządzała śniadania dla dzieci, które przystąpiły do pierwszej Komunii św. Zgon jej w młodym wieku wywołał szczery i ogólny żal, bo nie miała ona nikogo jej niechętnego, o czym najlepiej świadczy olbrzymi udział w pogrzebie, który się odbył we środę, oraz w nabożeństwie żałobnym w kościele Serca Jezusowego w czwartek¹⁶⁵

Także znajdujący się na przeciwnym biegunie politycznym „Nasz Lud” poświęcił Helenie Górniakowej ciepłe wspomnienie.

Ś.p. Górniakowa była, co bardzo, bardzo rzadko spotkać można pomiędzy ludźmi majątynymi, kobietą nadzwyczaj szlachetnego charakteru i dobrego serca. Przyjmowała ona zawsze swych poddanych, ich żony i dzieci nadzwyczaj serdecznie, ile i przyjemnie się z nimi obchodziła. Przy każdej sposobności przyjścia na świat nowego członka rodziny w rodzinach robotników fabryki zjawiała się w ich mieszkaniach, przynosząc hojne podarunki. Ale też i dzieci bezrobotnych nie opuszczała, przy każdej sposobności brała ich do siebie, nakarmiła i udzielała różnych datków. Biedne rodziny zatrudnionych w fabryce, ale także i inne z najbliższej okolicy straciły w ś.p. zmarłej prawdziwego Anioła Stróża. Jak wielką sympatią cieszyła ś.p. Górniakowa pomiędzy ludnością, świadczył najlepiej o tem fakt, że w odprowadzeniu jej zwłok na miejsce wiecznego odpoczynku wzięły udział olbrzymie rzesze ludności. Kiedy przód orszaku zbliżył się do budowy urzędu gminnego, to koniec jego sięgał jeszcze aż po dom p. kier. Wohlmana. Takiej masy ludzi nie miał jeszcze nigdy żaden pogrzeb w Świbicy [tj. Sibicy], ani

■ 163 T. Kopoczek, *Sibicka ostoja*, „Kalendarz Cieszyński 2001”, Cieszyn 2000, s. 230–231.

164 ZAO, SMSK, sign. Ja VIII 6, Metryki zgonów parafii rzymskokatolickiej w Czeskim Cieszynie 1920–1939, s. 163.

165 „Nasz Kraj”, nr 40 z 5.10.1934, s. 4–5.

nawet na pogrzebie ś.p. burmistrza Czakoja tyle gości żałobnych się nie zebrało¹⁶⁶.

Fot. 4. Grób Justyny i Jana [III] Brannych oraz ich córki Heleny Górniakowej na cmentarzu w Sibicy

Fot. Stanisław Konopka

Franciszka z Brannych Dyboska, córka Jana [III] Branego

Franciszka (Fanny) Branna, córka Jana [III] i Justyny z Czakojów, już jako młoda dziewczyna zaangażowała się w działalność społeczną i narodową¹⁶⁷. 9 listopada 1918 roku w Cieszynie poślubiła Stanisława Dyboskiego; świadkami ślubu byli brat panny młodej Alojzy Branny i szwagier Jan Górniak¹⁶⁸.

Mąż Franciszki Brannej był synem notariusza Antoniego Dyboskiego i działaczki społecznej Marii z Łopuszańskich. Jej teść pochodził z Galicji, a w 1881 roku osiedlił się w Cieszynie i niezwłocznie przystąpił tam do

■ 166 „Nasz Lud”, nr 40 z 6.10.1934, s. 4.

167 Sama składała się na Macierz Szkolną Księstwa Cieszyńskiego („Dziennik Cieszyński”, nr 27 z 6.02.1917, s. 3; nr 123 z 13.06.1918, s. 4 [na tej konkretnie stronie błędnie nr 121]), jak i robiła składki na ten cel („Gwiazdka Cieszyńska”, nr 9 z 29.01.1918, s. 2). Pojawia się też wśród osób dających datki na festyn „Sokoła” („Dziennik Cieszyński”, nr 230 z 7.10.1913, s. 2).

168 PPMC, Metryki ślubów, t. 11 B, s. 436.

wyężonej pracy narodowej. Stanisław urodził się 16 lipca 1885 roku. Uczył się w gimnazjum w Cieszynie, później w Krakowie, gdzie zdał maturę. Studiował prawo w Wiedniu i po obronie doktoratu w 1909 roku wrócił do Cieszyna. Przez kilka lat pracował w kancelarii ojca, aż w 1917 roku został notariuszem w Strumieniu. Już wcześniej dał się poznać jako działacz społeczny i narodowy, ale skrzydła rozwinął dopiero w nadwiślańskim miasteczku. W latach 1922–1923 był burmistrzem Strumienia, później prowadził kancelarię notarialną w Bielsku. W 1928 roku został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. Zmarł nagle 5 grudnia 1929 roku na chorobę serca¹⁶⁹.

Franciszka z Brannych Dyboska zmarła 5 sierpnia 1985 roku¹⁷⁰.

Podsumowanie

Branni z Sibicy zaliczali się do chłopskich elit nieprzerwanie od połowy XVIII wieku, gdy weszli w posiadanie gruntu siedlaczego oznaczonego później numerem 6, do początku XX wieku, kiedy formalnie zlikwidowano różnice stanowe.

Pod względem imiennictwa w niczym nie wyróżniali się na tle innych chłopskich rodzin z okolic Cieszyna. Przeważała pewna grupa imion (chłopcy otrzymywali na chrzcie imiona: Jan, Jerzy, Andrzej, Adam, dziewczynki: Maria, Anna, Zuzanna, Helena, Ewa), dopiero od schyłku XIX wieku widać większą różnorodność (imiona Rudolf, Alojzy, Ernest, Franciszka).

Związki małżeńskie zawierano najczęściej między rodzinami z terenu parafii cieszyńskiej, do której należała Sibica, oraz bezpośrednio sąsiadujących – genealogiczny krąg Brannych stanowiły polskojęzyczne, katolickie rodziny chłopskie, często zaliczające się do grona siedlaków, czyli najbogatszych gospodarzy, których grunty miały co najmniej 30 hektarów.

Dopiero schyłek XIX wieku przynosi zmiany i to dość ciekawe. Druga żona Andrzeja [II] Brannego (1865–1900) należała do rodu Moškołów (Moskorzów), mieszkającego w Starym Mieście koło Frydka,

169 K. Ochman, *Strumieński burmistrz*, „Kalendarz Cieszyński 1985”, Cieszyn 1984, s. 128–130; M. Morys-Twarowski, *Rodzina Dyboskich na tle elit Śląska Cieszyńskiego*, [mosp, rozszerzona wersja referatu wygłoszonego 18 listopada 2011 r. w Krakowie na posiedzeniu naukowym „Żyjąc dla idei... Roman Dyboski (1883–1945). Władysław Tarnawski (1885–1951)”, zorganizowanym przez Polską Akademię Umiejętności i Archiwum Nauki PAN i PAU]; W. Kiełkowski, *Strumień w latach 1918–1945*, Jastrzębie 2017.

170 Informacja od wnuka Stanisława Konopki z Cieszyna i Jana Maczyńskiego z Bielska-Białej.

czyli w tej części Śląska Cieszyńskiego, gdzie dominowała już ludność czeskojęzyczna (morawskojęzyczna). Rudolf Branny, brat Andrzeja [II], ożenił się z Czeszką, pochodzącą spoza Księstwa Cieszyńskiego. Z kolei ich dwie siostry wyszły za mąż odpowiednio za przedstawiciela zasłużonego ewangelickiego rodu ze Śląska Cieszyńskiego (Jan Górniak) i urodzonego w Cieszynie, lecz mającego korzenie galicyjskie przedstawiciela polskiej inteligencji (Stanisław Dyboski).

Niniejszy artykuł z jednej strony dostarcza materiału do badań nad elitami chłopskimi na Śląsku Cieszyńskim, z drugiej stanowi pewien wkład w regionalną biografistykę, przynosząc najważniejsze fakty z życia sibickiego wójta Jana [III] Brannego i jego potomków, udzielających się w życiu społecznym rodzinnej miejscowości i regionu. Mam nadzieję, że zostanie w przyszłości wykorzystany do monografii Sibicy, bowiem historia tej części dzisiejszego Czeskiego Cieszyna nie doczekała się jeszcze naukowego opracowania.

Summary

The Branny Family from the Sibica Village near Cieszyn - the History of the Peasant Family from the 18th Century to the Beginning of the 20th century

The article presents the history of the Branny peasant family, settled in Sibica near Cieszyn (now located within the boundaries of Český Těšín), from the 17th century to the beginning of the 20th century. The Branny family belonged to a group of the so-called „siedlaci”, which was a local term for wealthy peasants. The most distinguished representatives of the family include Jan (1841–1917), a mayor of Sibica and Polish national and social activist, his sons Rudolf (1879–1968), an economist living in Styria, later a tenant of farms in Kostkowice and Simoradz, and Alojzy (1883–1941), a Polish national activist, mayor of Sibica and Żuków Górny (Horní Žukov), and his grandsons Rudolf (1910–1964), a notary and social activist, and Ernest (1898–1937), a fire chief of Sibica.

The article provides material for researches on peasant elites living in Cieszyn Silesia, peasant names and their marriage policy. It can be used for writing monographs concerning the village of Sibica.

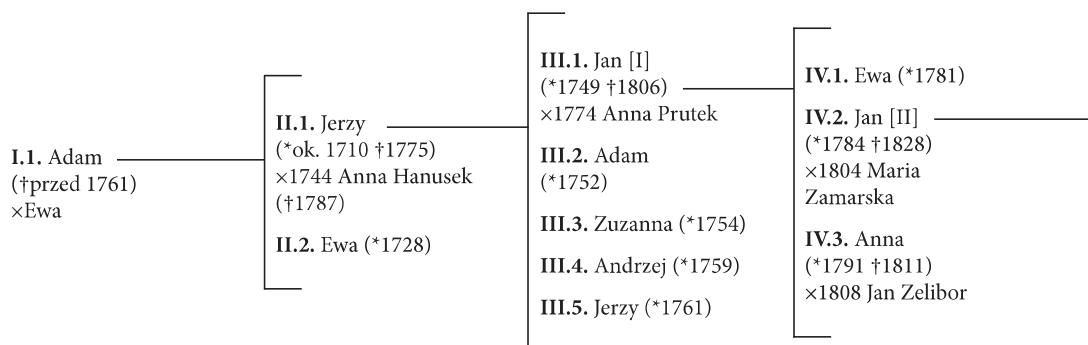
UPROSZCZONA TBLICA GENEALOGICZNA RODU BRANNYCH Z SIBICY
(pominięto osoby zmarłe w dzieciństwie i linie nieujęte w tekście)

I. (znane) pokolenie
rodu Brannych
z Sibicy

II. pokolenie

III. pokolenie

IV. pokolenie

V. pokolenie

VI. pokolenie

VII. pokolenie

VIII. pokolenie

